

De Dr. P.A. Tiele-Stichting stelt zich ten doel om de wetenschap van het boek in al haar aspecten te bevorderen. Om een nauwere samenwerking tussen alle branches en beroepsgroepen in de wereld van het boek te bewerkstelligen heeft zij een samenwerkingsverband tot stand gebracht waarin wetenschappelijke en marktgelieerde organisaties en instellingen zijn vertegenwoordigd.

AANGESLOTEN ORGANISATIES

Academie der Kunsten, Universiteit Leiden
Bibliotheekstelsel i.o.
Boekwetenschap en handschriftenkunde, Universiteit van Amsterdam, Leerstoelgroep
Book and Digital Media Studies, Universiteit Leiden, Masteropleiding
CB (Centraal Boekhuis)
Drukwerk in de Marge, Stichting
FOBID (Netherlands Library Forum)
KB (Koninklijke Bibliotheek)
Koninklijke Boekverkopersbond
KVVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak)
Museum Meermanno
NBV (Nederlandse Boekhistorische Vereniging)
Nederlands Genootschap van Bibliofielen
Nederlandse Vereniging van Antiquaren (NVVA)
NUV (Nederlands Uitgeversverbond)
SGKJ (Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdletteratuur)
Stichting Handboekbinden
Stichting Lezen
Universiteitsbibliotheek Universiteit van Amsterdam (UBA)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Leiden (UBL)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Utrecht (UBU)
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam (UB-VU)

Monique Peters ontvangt de Tiele-Scriptieprijs 2015 van juryvoorzitter Erik Geleijns.

WETENSCHAPPELIJKE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.A.A.M. Biemans
Prof. dr. J.A. Baggerman
Prof. dr. J. Boter
Dr. S.A.A. Claeysens
Dr. M.T.G.E. van Delft
Prof. dr. J.M.H.J. Hemels
Prof. dr. P.G. Hoftijzer
Prof. dr. A.A. den Hollander
Prof. dr. E.A. Kuitert
Prof. dr. G.A. Unger
Prof. dr. A.H. van der Weel

Donateurs

De Tiele-Stichting wordt niet gesubsidiëerd. Donateurs zijn daarom van harte welkom. Zij ontvangen de Nieuwsbrief, worden uitgenodigd voor de Tiele-lezingen en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten van de stichting. Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar wordt u donateur. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van de stichting: info@tiele-stichting.nl.

Sponsors

Amsterdam University Press
Bohn Stafleu van Loghum
Koninklijke Bibliotheek
Nederlandse Taalunie
De Dr. P.A. Tiele-Stichting is hen zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Nieuwsbrief

De Nieuwsbrief van de Dr. P.A. Tiele-Stichting verschijnt onregelmatig, maar tenminste tweemaal per jaar, onder redactie van Roosmarijn de Groot en Susan Derksen. Berichten en mededelingen kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting of mailen naar info@tiele-stichting.nl.

BESTUUR

Voorzitter
Hanca Leppink

Secretaris
Susan Derksen

Penningmeester
Andrea Langendoen

Leden

Martijn David
Gerlien van Dalen
Paul Hoftijzer
Jeroen Salman
Jan-Peter Wissink

COÖRDINATOR

Roosmarijn de Groot

COLOFON

DR. P.A. TIELE-STICHTING
Koninklijke Bibliotheek
Postbus 90407
2509 LK Den Haag

T 070 314 02 92
F 070 314 05 12
E info@tiele-stichting.nl
I www.tiele-stichting.nl

KvK AMSTERDAM 41 20 47 37
POSTBANK 59 90 08
FORTIS BANK 83 00 85 084

BASISONTWERP
Yolanda Huntelaar, Amsterdam

DR. P.A. TIELE-STICHTING

Samenwerkingsverband voor Boekwetenschap in Nederland

NIEUWSBRIEF

nr. 27 – november 2016

Inmiddels is het al een paar maanden geleden dat in het bestuur van de Tiele-Stichting enkele wisselingen plaatsvonden. Hanca Leppink, voormalig directeur-uitgever bij Luitingh-Sijthoff, nam het voorzitterschap over van Els van Eijck van Heslinga, die het bestuur verliet om met pensioen te gaan. Ook Adriaan van der Weel en Marieke van Delft verlieten het bestuur, maar versterken nu de gelederen van de Wetenschappelijke Adviesraad. Zij werden opgevolgd door Paul Hoftijzer, Tiele-hoogleraar in de geschiedenis van het Nederlandse boek in de vroegmoderne tijd (Universiteit Leiden), en Jeroen Salman, assistent-professor Comparative Literature (Universiteit Utrecht). In deze nieuwe samenstelling heeft het bestuur er reeds enkele vergaderingen op zitten. Alle geplande activiteiten worden voortgezet en er worden natuurlijk ook de nodige nieuwe plannen gesmeed. Blijf ons vooral volgen via deze nieuwsbrief, onze website, of via Facebook.

AANKONDIGING TIELE-LEERSTOELENDAG

Op 2 december 2016 bent u van harte welkom in de Koninklijke Bibliotheek voor de Tiele-Leerstoelendag. Studenten en promovendi van de Tiele-hoogleraren praten u bij over hun boekhistorische onderzoek. Heide Warncke is recentelijk begonnen aan haar promotieonderzoek naar vroegmoderne Joodse handschriftencultuur, en geeft ons een introductie in de Joodse boekcultuur, bibliotheek Ets Haim en haar onderzoek. Sjors de Heuvel is oud-student van Prof. Hoftijzer en schrijft op dit moment de bedrijfs geschiedenis van Elsevier. Hij vertelt hoe een dergelijke geschiedenis in de praktijk kan worden gebruikt. Daphne Wouts studeerde tevens bij Paul Hoftijzer en schreef haar scriptie over een bijzonder plakboek uit Bibliotheca Thysiana. Tot slot zal Floortje van Gameren, student bij Adriaan van der Weel, haar scriptie toelichten waarin de vraag centraal staat of het internet een democratiserende kracht is of niet.

Waar?

Aula, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Hoe laat?

2 december 2016, de middag start om 13.30 uur en we sluiten rond 16.00 uur af met een borrel.

Aanmelden?

U kunt zich uiterlijk aanmeldingen t/m woensdag 30 november.

AANKONDIGING TIELE-LEZING

Het volgende symposium van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak vindt plaats op 19 januari 2017 in het Stadsarchief Amsterdam. Deze editie staat in thema van innovatie in het boekenvak. De Tiele-lezing wordt gehouden door Max Haring, werkzaam bij Amsterdam University Press. Max heeft 10 jaar ervaring als uitgever bij de Springer-Nature, waar hij naast traditionele wetenschappelijke tijdschriften en boeken ook verantwoordelijk was voor de start en het succes van een Open Access mega-journal en het opzetten van verschillende innovatieve services voor auteurs.

Tijdens het KVVB-symposium wordt tevens het zesde Boeketje Boekwetenschap gepresenteerd. Promovendi Trude Dijkstra, Hans Oldewarris en Peter Verhaar spraken vorig jaar op de Leerstoelendag en lichten hun proefschrift in deze editie verder toe. Het Boeketje is vanaf 19 januari verkrijgbaar via de Tiele-Stichting en Amsterdam University Press.

ACTIVITEITEN VAN AANGESLOTENEN

Conn3ct: 2 media, 1 verhaal

Op 25 februari opent in Museum Meermanno (Den Haag) een tentoonstelling, georganiseerd door de Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, waarop de overeenkomsten aan bod komen tussen de impact van het gedrukte boek in de vroege zestiende eeuw en de sociale media van nu. Beide zijn media die hun kinderschoenen ontgroeid zijn en vanuit hun eigen vorm de maatschappij beïnvloed hebben. Negen thema's illustreren dat: beide media bereikten nieuwe gebruikersgroepen, werden gecensureerd, verschaften gebruikers status enzovoorts. Bezoeker stapten letterlijk een sociaal netwerk binnen waar zij hun eigen interactieve parcours afleggen tussen ruim zestig zestiende-eeuwse boeken en diverse glazen kasten met video's en interactieve vragen. Hierdoor wordt de bezoeker aan het denken gezet over de manier waarop media werken in de maatschappij van toen en nu. De tentoonstelling is tot 21 mei 2017 te zien in Museum Meermanno. Daarna reist de expositie door naar Antwerpen en vervolgens naar Hasselt.

Tentoonstelling Heilig Schrift

Van 7 oktober 2016 t/m 8 januari 2017 worden de Tanach, Bijbel en Koran samen gepresenteerd in de tentoonstelling Heilig Schrift in het Museum Catharijneconvent te Utrecht: een expositie met eeuwenoude handschriften, prachtige boekbanden en kostbare attributen die horen bij de drie boeken van het jodendom, het christendom en de islam. De tentoonstelling is in nauwe samenwerking met de Universiteit Utrecht tot stand gekomen. Een groot aantal belangrijke kunstschaten van de universiteitsbibliotheek is in de tentoonstelling te zien, waaronder het wereldberoemde negende-eeuwse Utrechts Psalter, dat in 2015 aan de UNESCO Memory of the World Register voor documentair erfgoed is toegevoegd.

Kijk voor meer activiteiten op Tielestichting.nl

VERSLAG TIELE-DAG EN SCRIPTIEPRIJS

Dat een samenwerking tussen de Tiele-Stichting, de Nederlandse Boekhistorische Vereniging en de Stichting Geschiedenis Kinderen Jeugdliteratuur tot een zeer goed bezocht en inspirerend evenement leidt, bleek duidelijk tijdens het symposium 'Bijzondere Boekvormen' op 15 april. De aula en foyer van de Koninklijke Bibliotheek vormden op deze dag een ontmoetingsplaats voor iedereen met interesse in boeken die er net even anders uitzien.

Het ochtendprogramma werd geopend door SKJ-voorzitter Jant van der Weg, waarna Nelleke Moser de aanwezigen een blik gaf in een bijzonder ABC-boekje, waarin Cryn van Zuyderhoudt zijn eigen werk met penseel over de pagina's heen had toegevoegd. Kees Moerbeek belichtte vervolgens het nog altijd bijzonder populaire fenomeen pop-up boek, waarvan hij er in 30 jaar al meer dan 100 maakte.

Na de lunchpauze begon het middagprogramma na een welkomstwoord door Els van Eijck van Heslinga, waarna Paul van Capelleveen een aantal paradigmawisselingen tussen 'bijzondere' en 'normale' boeken opzocht in zijn rijk geïllustreerde verhaal. Ook Karin Vingerhoets, collectiespecialist Kinderboeken bij de KB, had een prachtig geïllustreerde presentatie vol voorbeelden van bijzondere kinderboeken uit de KB. Voor Imke Neels, boekrestaurator bij de KB, betekenen bijzondere boekvormen vooral veel creatieve en bijzondere uitdagingen bij bewaren van de boeken en het samenstellen van de tentoonstelling, omdat de pasklare restauratie-oplossingen vaak niet toereikend zijn.

Dat zal vast ook gelden voor het prachtige afstudeerproject van Moon Brouwer, een zeer gedetailleerd pop-up boek over het menselijk brein, waarvan de KB twee exemplaren in bezit heeft. Speciaal voor de KB en de laatste tien exemplaren van de eenmalige oplage ontwikkelde Benjamin Elbel een unieke boekband die de kwetsbare pop-ups beschermen en optimaal tot hun recht laten komen.

Samen lieten zij zien hoe dit werk tot stand kwam.

Na alle mooie beelden was het vervolgens tijd voor de uitreiking van de Tiele-Scriptieprijs 2015, gesponsord door de Nederlandse Taalunie. Uit de 17 ingezonden scripties koos de jury, bestaande uit Erik Geleijns, Sandra van Voorst en Boudien de Vries, dit jaar voor een sterk staaltje archiefwerk van Monique Peters, die haar werk tijdens deze middag nader toelichtte tijdens een korte presentatie. Met haar scriptie over de Amsterdamse kunst- en kaartverkoper Pieter Persoy studeerde zij cum laude af.

Na deze feestelijke afsluiting werden de activiteiten verplaatst naar de foyer, waar tijdens de borrel een kijkje kon worden genomen bij de tentoonstelling Bijzondere Boekvormen en de informatietafels van de organisatoren.

HISTORISCHE STADSBIBLIOTHEKEN IN NEDERLAND

STUDIE OVER OPENBARE STADSBIBLIOTHEKEN, DOOR BEDAUX & LEERINTVELD (RED.)

Vrij van het Spaanse juk en mét de Prins van Oranje overgegaan naar de gereformeerde godsdienst, stichtten veel stadsbesturen in de Republiek der Verenigde Nederlanden aan het einde van de zestiende of in het begin van de zeventiende eeuw een openbare bibliotheek.

Historische stadsbibliotheken in Nederland biedt voor het eerst een overzicht van deze vroege stadsbibliotheken. Gerenommeerde boekhistorici en beheerders van historische, stedelijke boekverzamelingen presenteren hier de ontstaansgeschiedenis en de inhoud van hun bibliotheek. Aan bod komen de bibliotheken van Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Enkhuizen, Edam, Leiden, Gouda, Rotterdam, Utrecht, Deventer, Zutphen, Franeker, Groningen, Maastricht, Antwerpen en die in de provincie Zeeland.

In 1884 begon de Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (opgericht in 1815) de reeks Bijdragen tot de Geschiedenis van den Nederlandschen Boekhandel. Tot 1951 werden 14 delen in deze serie gepubliceerd. Vanaf 2003 wordt de reeks uitgegeven onder auspiciën van de Dr. P.A. Tiele-Stichting.

Het 450-jarig bestaan van de voorbeeldig bewaard gebleven, monumentale kettingbibliotheek te Zutphen vormde de aanleiding voor dit boek.

Het Boek

Wat deed ik in vredesnaam voor ik kon lezen? Toen ik klein was vond men het beter als je dat pas op de grote school leerde, 'anders gaat zo'n kind zich zitten vervelen in de klas'. Nu, ik heb mij erg verveeld op de kleuterschool, dus toen ik eenmaal kon lezen heb ik het snel mijn drie jaar jongere zusje geleerd. De jaren daarna werkte ik me in rap tempo door de boekenkasten van mijn ouders heen. En daarna waren er boeken die mijn grootouders in hun jeugd hadden gelezen, uit de 19de eeuw, met titels als *De dochter van de lantaarnopsteker*. Boeken van Jules Verne en Paul d'Ivoi. Het spannende *1001 Nacht*, goud op snee, met tekeningen van Doré. Er was thuis ook een kast echt antieke boeken, de verzameling van een overgrootvader. De 17de en 18de-eeuwse boeken waren moeilijk te lezen maar zo mooi om te zien en te voelen! Later, als acquirerend redacteur, en later uitgever, moest ik voortdurend op zoek naar nieuwe boeken en las ik meestal manuscripten, de laatste jaren vaak op een e-reader. De uitvoering van de uiteindelijke boeken werd mede door mij bepaald, en er is weinig mooiers dan een boek in handen krijgen dat je vanaf het begin mede 'uit het niets' hebt laten ontstaan.

Het is een groot goed dat er tegenwoordig zoveel gedigitaliseerd wordt en kan worden. Digitalisering maakt boeken toegankelijker en stelt boekwetenschappers in staat om een heel ander soort vragen te stellen. Ook ik tel de zegeningen van de digitalisering. Maar nu ik uitgever af ben, voelt boeken lezen op een e-reader altijd nog als werk. Voor mijn plezier lees ik liefst een mooi en zorgvuldig uitgevoerd papieren boek. Laten we zuinig zijn op de hoeders van onze boeken als het onvolprezen Museum Meermanno, waar ik likkebaardend rondloop tussen de bijzondere oude boeken maar ook bij tentoonstellingen van de winnaars van de Gouden Ganzenveer – en waar mijn kleine nichtjes kakelend van de pret in Floddertjes bad mogen op de grote Fiep Westendorp-tentoonstelling. De boeken hebben ze allemaal voorgelezen gekregen.

Van papier.

Hanca Leppink

Voorzitter Tiele-Stichting